

STÄMNING

Nr 3 2023

GOD JUL

från

ÖLFM

Ordförande har ordet

Hösten har varit blöt o kall men några ljusglimtar har det ändå varit! Den sedvanliga turen till fjällen i september byttes mot en knapp vecka på Fårö (Gotland). Bilden är från Ullahau, som mest består av sanddyner som det vuxit upp grönska ur. Naturen är fantastisk och hittar ställen att växa på trots att den inte borde kunna det. Något som inte kommer att växa framöver är folkbildningen eftersom den här regeringen dragit in mycket av stödet, vilket bidragit till att vårt studieförbund Kulturens behövde lägga ner sin verksamhet. Det är så sorgligt och tragiskt, all den energin som gick åt för att bilda detta studieförbund kanske är svårt att hitta den dag som pendeln vänder. Vi får kämpa på och de närmaste åren kommer nog att bli tuffa, men än kan vi planera inför 2024 och kanske är årsmötet inför nästa år extra viktigt på grund av det. Tveka därför inte utan kom på årsmötet i mars nästa år, gör din stämna hörd och var med i diskussionen hur vi får kulturen att leva vidare trots motviljan från nuvarande regering att satsa pengar på den.

Birgitta i svampskogen

Birgitta i högform

Igår avslutade vi kurs nr 2 för Mia Marine och alla som var med kämpade med handställningar, stråkhand, rull –o dajstråk mm. Mia jobbade som vanligt med en positiv energi som verkligen smittade av sig på alla oss deltagare. Menuetten vi jobbade med förra gången (i september) kändes inte alls så svår när vi tog upp den igen och använde oss av tekniker Mia lärt ut. Min syrra och jag säckade ihop i två högar när vi kom hem, för det gick verkligen åt energi att fokusera och jobba med alla tekniker under två dagar. Men vi var överens om att även denna kurs var toppen och att vi fått många verktyg i det fortsatta spelet.

Nu är det snart första advent så vi kan tända upp alla ljus som kanske kan få tillvaron att se lite ljusare ut. Nu kavlar vi upp ärmarna för verksamheten 2024 och för att få arrangera Zornmärkes-veckan 2025. Beslutet om detta tas av Folkdansringen i januari 2024 och vi får återkomma på hemsidan och i Stämning nr 1 2024 med vilket besked det blir. Till dess håller vi tummar o tår för ett positivt besked! Trevlig helg alla ÖLFM:are !

UPPROP till våra läsare Känner eller spelar **DU** med någon som inte är medlem i ÖLFM så övertyga hen om att bli medlem i ÖLFM för tillsammans är vi starka vilket naturligtvis också gäller inom folkmusiken

Släkten Kärnheim i folkmusikens tjänst

Gunnar är den 3:e generationen av spelmän i släkten. Först kom hans farmors bror Karl Johan Brogren (född 1860) som spelade fiol.

Gunnars pappa, Anton Kärnheim (1899-1977) var en självlärd spelman som började spela i 15-årsåldern och blev 1935 i Halmstad riksspelman. Anton var med när ÖLFM bildades 1928.

Anton spelade regelbundet i en grupp om 10 spelmän som kallade sig för Örebro Spelmansgille. De som ingick i denna grupp var; Sven Hedlund, Ragnar Edénholm, Gustav Karlsson, Karl Ankarlou, Einar Olsson, Ernst Olsson, Nils Ernström, Evert Sahlberg o Bernhard Svensson.

Gruppen repertoar var Einar Olssons låtar men även låtar från Dalarna o Hälsingland.

Nils Ernström är för övrigt den som designat ÖLFM's märke.

Anton spelade gammeldans i APK-orkestern och folkdans i föreningen Unga Viljor, ledare var Ellen Landmark.

Gunnar lärde sig att spela genom att lyssna när pappa spelade med sina kamrater men också direkt från Anton. När han kom in i realskolan fick han undervisning av konsert-mästarna George Rymond och Fredrik Möller. Riksspelman blev han 1967 i Luleå/Kiruna.

I början av 60-talet blev Gunnar tillsammans med syskonen Anders o Rune Boskär utsedda av tidningen Året Runt att visa svensk folkdans och folkmusik för intresserade i USA. Detta var resultatet av den tävling som tidningen ordnade för att utse Sveriges bästa folkdansare och folkdansspelman, bland konkurrenterna märktes Ingvar Norman o Bengt Carlsson. Gruppen blev mer eller mindre proffs under året i USA. Totalt genomförde de ca 400 gig på olika ställen i USA. Det blev mycket bilresande det året närmare 8000 mil dvs ca 2 varv runt jorden under året som proffs "over there".

Gunnar har också spelat mycket ihop med Ragnar Forsgren och Bertil Rydberg bl.a. på turné runt om i länet. Under en period var också vissångaren Nisse Munk med i detta.

Gunnars långa engagemang i ÖLFMänner många av oss till

dessutom har han aktivt bidragit till att många nya, under 70-talet kom med i folkmusik-svängen genom de många speltillfällena i gillestugan på Hjorttorpsvägen.

Ingela, hans yngsta dotter, är den 4:e generationen i hans släkt som spelar folkmusik. Hon är i princip också självlärd utifrån de möjligheter som pappa Gunnars engagemang gett henne till kunskap. Hon är aktiv i gruppen Inge Vidars.

Så nog kan man säga att släkten Kärnheim under långtid varit en viktig del i Örebro Läns folkmusik.

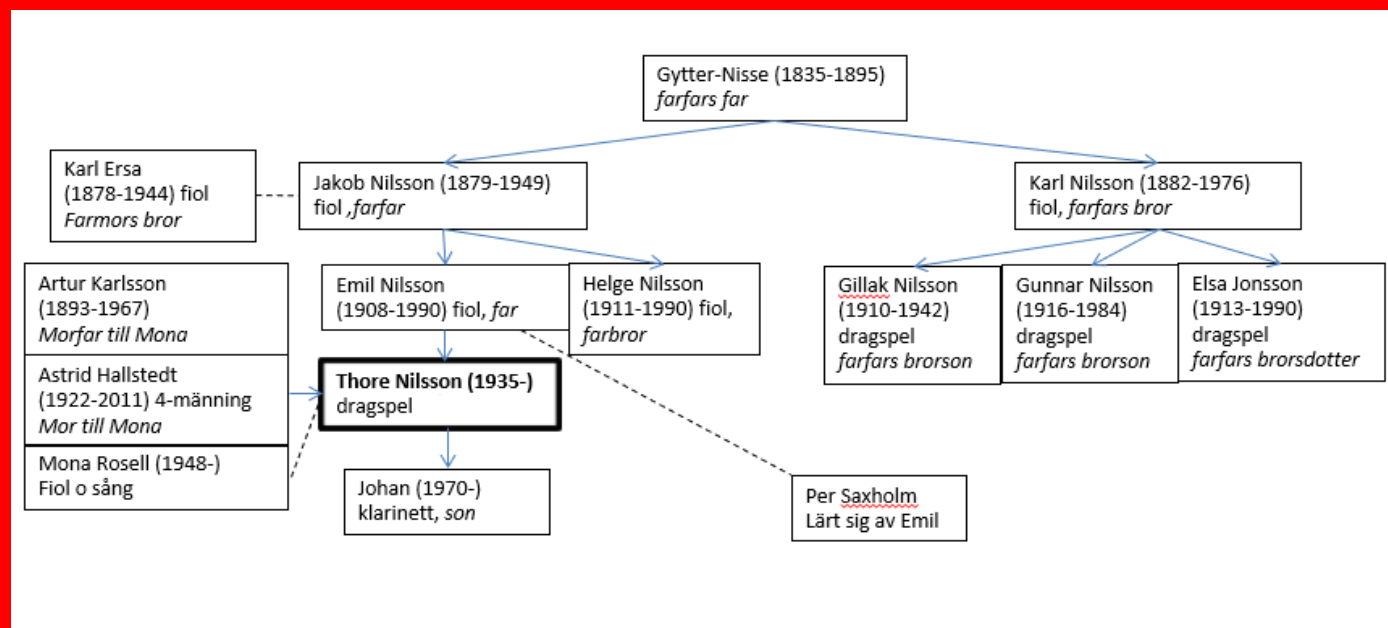
Gunnars favoritlåt är Hästbytarvalsen. Han ser med förväntan fram emot ÖLFM's 100 års jubileum 2028.

Text; Göran Svärd

Bild; Andreas Svensson och Göran Svärd

Detta är spelmans-släkten Nilsa

Spelmanssläkten Nilsson's släktträd

Allt blir till GULD som glimmar när Thore får ett dragspel i sina händer

Vilken spelmanssläkt som Nilsson's!! är med förgreningar tillbaka till, antagligen, första hälften av 1800-talet.

Thore, huvudpersonen, i artikeln är den 3:e generationen i detta och hans son Johan blir den 4:e, häftigt kan man säga.

Thore är uppväxt i Linneback strax utanför Karlskoga. Större delen av sitt arbetsliv var han lärare inom matematik och fysik. Det blev till lite av en slump eftersom hans första utbildning var till urmakare och arbete på Bofors. Ett vikariat på en skola i Markaryd ledde vidare till lärarexamen i Malmö

och därefter till arbeten på skolor i södra Småland och norra Skåne.

Idag bor han och hustrun Eivor på hennes föräldrahem i Murum Påarp utanför Ulricehamn.

Thore började spela i 11-årsåldern att det blev dragspel berodde på farbror Gunnar som lämnat ett dragspel hemma hos Thores föräldrar.

Detta eftersom det snart skulle bli ny spelning, han hade en bit att fara för att komma hem och dragspelet var tungt så han lämnade kvar det. Thore började knappa på instrumentet och tyckte att det verkade roligare än att spela fiol. Ett halvår senare åkte pappa Emil och sonen Thore till Kristinehamn och köpte ett Granesso dragspel för 325 SEK.

Låtarna som spelades blev mest de som pappa spelade och en del Jularbolåtar givetvis. Han var tidigt med pappa ute och spelade.

Kunde han inte melodin så blev det inledningsvis att sekundera men inför spelningarna så var det också en hel del övande för att det skulle funka på ett bra sätt.

Ett tidigt minne som Thore har är ifrån de knytkalas i Sportföreningens lokal där pappa Emil spelade och Tore sekunderade.

Ersättningen för dessa spelningar var att man gick runt med en hatt och så lade de som var där en liten slant till spelmännen.

Sven Nordensten var en spelman som hjälpte Thore att utveckla sitt spelande och kantor Ragnhild Alström såg till att Thore kom att behärska användningen av noter och även att spela efter noter vilket han haft mycket glädje av.

Den som lärde Thore mest var dock utan tvivel pappa Emil. Roligast var att spela på de öppna gammeldanskvällarna som Bygdegillet regelbundet ordnade i Karlskoga

Den som lärde Thore mest var dock utan tvivel pappa Emil. Roligast var att spela på de öppna gammeldanskvällarna som Bygdegillet regelbundet ordnade i Karlskoga

Thore var även flitigt engagerad att spela på Folkdansringens olika danser runt om i länet bl.a. spelade han i Rosta, Örebro. Han spelade till gammeldansen och några andra spelmän spelade till folkdanserna. I Rosta dansade Kulturella Föreningen och en av deras spelmän vid den tiden var Anton Kärnheim från en annan spelmans-släkt inom ÖLFM belyst i en annan artikel i denna tidning. Om vi spekulerar lite kring detta så har dessa båda spelmans-släkter mötts för ca 70 år och sedan korsas deras vägar igen i samma tidning för att belysa spelmansläkter inom ÖLFM, lite spännande hur historien kan bli.

Thore blev tidigt en verkligt erkänd dragspelare. Hans första tävling var 1948 då kom han 5:a vid Bergslagsmästerskapen, det var riktigt roligt tycker han. Därefter blev det både junior DM och Senior DM GULD i Värmlands-mästerskapen och så småningom också SM GULD 1960 dvs. bäst i Sverige.

Original inspelningar av Bjurtjänsmusik gjordes på 50-talet med trådrulle hos Artur Karlsson . Dessa finns tillgängliga på Svenskt Visarkiv för intresserade. Detta material har Thore tillsammans med Mona Rosell använt för att ut 3 st. CD och nothäften av Bjurtjärns-musik vilket finns att köpa hos Karlskoga Hembygds-förening.

Förutom arvet av låtar ifrån östra Värmland så spelar han idag också Västgötalåtar ifrån Herrljunga trakten och har medverkat på en cd med dessa låtar.

Thore har nyligen genom-gått operation av handen för att få upprörligheten i densamma men kunde naturligtvis inte låta bli att spela några låtar med Ulf, det svängde verkligt tycker jag. Det var nästan så att Eivor och jag tog oss en svängom på salsgolvet.

Text o Bild; Göran Svärd

Finns det inga låtar från Närke?

Historien om skivan "När ja' gick å fria". En personlig historieskrivning (som jag minns den 45 år senare) av Peter Beijer

Vi är i slutet av 1970-talet och "gröna vågen" omfattar också folkmusiken och dansen. Som motpol till folkdanslagens repertoar börjar danshus växa upp där man dansade polskor och i Örebro startar Felan i källaren på gamla Folkets Hus. Men repertoaren då? Både i dansen och musiken var det mycket Dalarna och Värmland – Boda, Bingsjö, Rörospols, men Närke?? Inom Spelmansförbundet spelade man förstås en del låtar från Närke – Närkes brudmarsch, Visa från Lillkyrka och Kumlins polska minns jag, men mer för att lyssna än att dansa till.

Samtidigt med det ökade dansintresset för polskor blev också flera av dansarna intresserade av att spela fiol. Ett antal spelcirklar startades och några av oss lokala spelmän blev lärare. Men repertoaren – Boda, Bingsjö, ...

I samma veva började Rolf Heineman och jag leta i arkiv om folkligt dansande i Närke fast med magert resultat, så kunskaper om folkligt dansande fick vi främst via Henry Sjöberg och Arkivet för folklig dans. Men nu strålar saker och ting samman – med Felan som nav börjar spelmän och dansare prova sig fram. Noter på låtar från Närke finns, främst Svenska Låtar, men även i arkiven, några magra dansbeskrivningar,

kunskap om hur man dansat i våra kulturellt närliggande områden leder fram till att dans och musik tolkas och levandegörs.

Hamburgska, slängpolska, vals, schottis, polkett var de vanligt förekommande danserna i våra trakter.

Så visst finns det låtar från Närke! Och visst finns det låtar som man ska dansa till. Men hur sprider vi det? En idé tar fart – vi gör en skiva. Gruppen av spelledarna för cirkelarna och några till börjar beta oss igenom det notmaterial vi har. Fokus blir att det ska vara en bra låt att dansa till. Gruppen består av Kattis Olsson, Maggie Andersson, Hasse Skotterud, Christer Skog, Staffan Folestad, Lotta Gustafsson och jag.

En folkmusikintresserad tekniker på Radio Örebro, Christer Croneld, tänder på idén och håller med radions studio och sitt kunnande och gör inspelningarna.

Det blev en successiv process med urval av låtar, i vilka konstellationer vi skulle spela, hur blir det här en bra danslåt? Vi provar och testar på Felans danskvällar. Så småningom har vi en, ur en skivproducents synpunkt, alldeles för stort material. Men vi vill ha med allt vi valt och vad jag vet har vi inofficiellt världsrekord på många spår man kan få in på en LP.

När ja' gick å fria – en skiva med en fantastisk bild till konvolutet av Kattis, ett häfte med lite "historik" och alla låtarna i sina originalnoter och 27 spår med låtar från NÄRKE! Men hur gör man en skiva? Christer Croneld, vår ljudtekniker, ger mig ett 30 cm stort band-spelarband och en klapp på axeln. Så här långt före Googles tid fick jag börja leta i telefonkataloger efter företag som pressar LP-skivor, tryckeri som gör konvolut och skivetiketter, trycker låthäften och sedan den kritiska frågan – hur stor upplaga ska vi trycka. Örebro läns distrikt av Svenska Ungdomsringen (nu Folkdansringen) tog på sig att betala produktionen och pengarna räckte till 300 ex, så det fick det bli.

Finns det inga låtar från Närke?, fortsättning

Om jag minns rätt kostade skivan 30 kr så sålde vi alla skulle det gå ihop sig.

I maj 1978 var det skivsläpp på spelmansstämman i Siggebohyttan, följt av inslag på Radio Örebro, skivrecensioner både i lokal- och annan press, vi fick t.o.m. en ½-timme i riksradians folkmusikprogram. Men framför allt – de 300 exen försvann som smör i solsken! Nytryck! 500 ex till, och av dem återstår några få i min ägo av nostalgiska skäl 😊.

Blev det ett lyckat projekt? Absolut, för nu fanns fler Närkelåtar på många spelmäns repertoar, och kanske var det också en inspiration för fler. Pehr Falkenström med ett genuint intresse för Närkelåtar gjorde strax efter en skiva tillsammans med David Bastviken och Göran Fredriksson (gruppen Ådra) och i samma veva hade ju Rikskonserter skiva med Riksspelmän från Närke getts ut.

Så den vita fläcken på folk-musikkartan hade blivit färglagd!

I början på 2007 blev skivan efterfrågad igen, men förstås inte som LP utan som CD. Efter försäljning under några år skänktes den upplaga som finns kvar till Örebro Läns Folkmusikförbund i hopp att man förser varje ny spelman med intresse för Närkemusik ett ex som inspiration till att hitta gamla låtar att levandegöra och att skapa nya i den tradition som folkmusik är och alltid varit – med rötter i igår, med tillägg av idag och med en personlig touch!

Vinterns händelser 2024

Trettondagsafton i Svinnersta Kulturkapell

*Vill du dansa, spela till dans, lyssna på musik eller bara njuta av lite gröt
i gott sällskap? Kom till kapellet den 5/1 2024*

*Kl. 19:00 Dans till spellista
Risgrynsgröt, kaffe, te och smörgäsförsäljning.*

Svinnersta kulturkapell, Östergården 206, 694 94 Vretstorp

Helene Nevers info@helenenevers.se

Pehr Falkenström pehr.falkenstrom@gmail.com

Välkomna!

Vinterns händelser 2024

***Lunchkonserter på Kulturkvarteret i Örebro**

som ett led att hitta nya intressegrupper har ÖLFM under året lobbat för att komma in på KULTURKVARTERET med regelbunden verksamhet. Nu har "Lunchkonserter med folkmusik" startat och kommer att finnas med regelbundenhet på Kulturkvarteret innanför entrén kl. 12.15 som en del av Kulturkvarterets lunchkonserter med olika genrer.

Först ut blev Kapell Malén fredag 8 december 2023.

Varje tillfälle kommer att hanteras av någon konstellation inom ÖLFM.

Nästa gång; **19 januari kl. 12.15-12.50 Örebro Spelmanslag**

***FELAN vintern/våren 2024**

3 februari kl.19.30-sent MP3

2 mars, 6 april, 4 maj kl.19.30-sent Program för dessa kvällar inte helt klart

Spelstuga varje gång från kl. 18.30 på Loftet. Kvällarna avslutas med ett Folkmusik jam för alla.

Håll dig uppdaterad via hemsida; www.felan.se

KALLELSE TILL;

ÅRSMÖTE ÖREBRO LÄNS FOLKMUSIKFÖRBUND

Välkommen till årsmöte inom ÖLFM. Kom till mötet och gör din röst hörd.

Före och efter årsmötet kommer vi dels att jamma ihop dels lyssna på intressanta personer inom Länets musikliv, givetvis ska vi också inmundiga något gott

Datum;	2024-03-23
Plats;	Stripa bryggeri
Tid;	kl 15.00

Ytterligare information finns på ÖLFM's hemsida www.olfm.se

SPELMANSSTÄMMA I SIGGEBOHYTTAN

Söndagen den 19:e maj

Siggebohyttan-stämman är som vanligt också avslutningen på den kurs för unga benämnd UNGA GLYSAR som anordnats.

En stämma full av ungdomlig entusiasm, visst låter det lockande!!

Boka in dagen redan nu och höll ögonen öppna för mer information i nästa nummer av STÄMNING och på ÖLFM's hemsida www.olfm.se

Men redan nu kan vi säga; *Välkomna till en härlig dag i fin miljö och med härlig musik*

Andra instrument än fiol och nyckelharpa som huvudinstrument;

Munspel, det folkligaste musikinstrumentet?

Förutom fiol spelar jag ibland munspel. Det var det första instrument jag lärde mig och har sedan alltid funnits med mig. När jag började använda det i folkmusiken var jag först lite orolig för hur det skulle tas emot, men gensvaret har varit mycket positivt och de flesta verkar gilla att det blandas in lite udda instrument bland alla fioler och nyckelharpor. (Om man inte bara är snäll och artig?)

Att spela ett udda instrument i ett spelmanslag är däremot lite speciellt. Med sin annorlunda klang hörs du alltid trots mängden stråkar. Det är väldigt roligt att bidra till den mer komplexa ljudbilden men det är samtidigt mer eller mindre som att alltid spela solo.

Lite fakta om munspelet, detta folkliga och ibland underskattade instrument. Instrument som bygger på grundprincipen med genomslående tungor, som munspel, dragspel och tramporgel, har länge använts i Ostasien. Det kinesiska instrumentet Sheng, som fortfarande spelas, var känt i Europa redan 1740.

Munspelet i nuvarande form, med metall-tungor, utvecklades på flera håll i Europa o USA mellan 1820–1850 då det diatoniska, ”vanliga”, munspelet, som är stämt i en tonart, i stort sett hade fått sin nuvarande utformning.

Det är egentligen ett ackordsinstrument men kom även att användas för melodispel. Man byter spel vid byte av tonart men rörelsemönstret för spelaren är detsamma.

Man hade fått fram ett billigt, robust instrument, på gränsen till leksak, som alla hade råd med och som kunde tillverkas industriellt. I en tid utan radio och inspelningsteknik var succén given! Även den fattige kunde äga ett instrument!

Under andra halvan av artonhundratalet startar masstillverkning i stor skala. Snart kom även nya varianter som oktav- och tremolomunspel och under 1900-talet tillkom det kromatiska munspelet samt bas- och ackordsmunspel.

Utvecklingen fortsätter än i dag med nya tekniska lösningar och stämningar fram till de digitala midimunspelet som fungerar som en synt och därför kan låta som ”vad som helst” t.ex. flöjt, trumpet, bastuba eller cello.

Utbudet av munspel är i dag snudd på oöverskådligt, med en mängd olika tillverkare

Och modeller erbjuds i en mängd olika tonarter och stämningsmönster, och ett munspel kan kosta allt från några tiar upp till cirka åttiotusen kronor.

Man får ett fint ljud och god hållbarhet för 300–600 kronor för ett diatoniskt spel och ett lämpligt nybörjarspel kan man hitta för 150–200 kronor. Storleken varierar från minispel på 35 mm till mer än en halv meter långa ackordsmunspel.

Den riktiga entusiasten nöjer sig förstås inte med spelet ”out of the box” utan låter först en expert ”customisera” spelet så att instrumentet närmar sig handbyggd kvalitet, det är ju annars en industriellt mass-tillverkad produkt.

Många förknippar det diatoniska munspelet med blues men det används även till folkmusik, country och rock. Det kromatiska spelet passar bra till solo-framträdanden inom jazz och klassisk musik samt mycket annat.

Om det är lätt eller svårt att lära sig spela munspel är en omdebatterad fråga. Dock gör instrumentets fördelar, som ett lågt pris, oslagbar smidighet och tålighet, samt att man inte spelar annorlunda vid tonartsbyte, att det i verklig mening motsvarar sinnebilden av ett folkligt instrument.

Ingemar Nilsson

Susanne, Jag hittade mitt instrument, flöjten, till slut

I min barndom skickades jag till en pianotant för att lära mig spela piano. Jag protesterade, grät och vägrade öva. Till slut slapp jag. Sedan fick jag munspel och spelade med entusiasm, men med begränsad framgång. I tonåren hittade jag en blockflöjt hemma och började spela på egen hand. Det var roligt, men annat i livet kom emellan. Under förskolläraryrkesutbildningen valde jag att spela blockflöjt. Provade både sopran och alt. Det gick inget vidare. Jag kunde inte läsa noter och fick inte grepp om tonernas placering. Så jag gav upp.

När jag 1996 i Stockholm träffade en fiolspelare som spelade i Örebro spelmanslag var han nyfiken på om jag spelade något instrument. Mitt svar var svävande. Han lirkade till slut ur mig detta med blockflöjten. Och jag fick i samma stund en bra musiklehrare. Sedan dess har vi spelat ihop och jag har gradvis blivit bekant med skillnaderna mellan olika toner och tonarter. Och jag har lärt mig att spela på gehör! Vilken glädje att äntligen spela blockflöjt. En ny värld öppnades för mig med underbar musik. Med tiden utvecklade jag dessvärre artros i tummarna så jag lämnade altflöjten och spelar numera enbart sopranflöjt.

Sommaren 2015 tyckte en av fiolspelarna i spelmanslaget att jag skulle komma med i laget. Jag var något tveksam, men gick med. Att vara enda blockflöjtisten i ett spelmanslag som består av fiolspelare är på gott och ont. Gott därför att det är så vackert med alla fiolerna och ont därför att ljudet från en felsepelad blockflöjt hörs alltför väl.

Det har tidvis varit genant och lite plågsamt för mig som spelar. Men jag har lärt mig att acceptera att det kan bli fel. Det är bättre att spela starkt och fel än tyst och rätt - tänker jag. Till min glädje anslöt sig med tiden ytterligare en blockflöjtist.

Hur beskriver man kärleken till sitt instrument? Att spela sopranflöjt, särskilt renässansflöjt, gör mig så lycklig. Luft från mig förs ut genom flöjten och skapar toner! Jag känner att jag lyfter med dem. Det är en upplevelse som, tyvärr, inte inträffar varje gång jag spelar. Den är svår att beskriva. Jag svävar med ljudet och **vet** att det här är mitt instrument.

Under de år jag varit med i spelmanslaget har min kärlek till folkmusiken vuxit – särskilt till låtarna från Rättvik och Boda. Jag njuter av att få lära mig spela dem. Att vara en del i laget och följa med i utvecklingen med stämmor, spännande arrangemang och spelningar är en glädje för mig.

Text och bild; Susanne Rithander

Ingrid filosoferar kring ”Att bland stråkar blåsa”

Vi är väl alla mer eller mindre medvetna om att vår omvärld inte är så munter för tillfället. När vi ser oss omkring är det lätt att bli tung i hjärtat, att känna hopplöshet inför tanken på alla som inte kommer överens. Att känna frustration över de som inte tycks ha någon empati för det som ligger utanför det egna. I sådana tider är det livsnödvändigt, och kanske till och med en plikt, att se de ljusglimtar som ändå finns i tillvaron. Ljus som till synes är litet men som förhoppningsvis sprider sig och lyser upp i mörkret.

Därför tänker jag nu dela med mig av en av mina ljuspunkter i livet.

Foto; Johan Ardefors

I mitten av september fick jag frågan hur det är att vara blåsmusikant bland alla stråkdito i den svenska folkmusiksvängen.

Sedan dess har jag med jämna mellanrum funderat på det.

Hur är det att som tvärflöjtist stå i en skog av stråkar som dras upp och ner?

Jo vet ni, det är väldigt fint!

Efter att i mer än 20 års tid spelat flöjt på stämmor och i andra folkmusikaliska sammanhang kan jag konstatera att jag alltid har känt mig välkommen och uppskattad. Aldrig har det tittats snett eller suckats. Visst får jag jobba lite extra för att hitta mitt uttryck, att översätta stråktekniker till mitt instrument, men det är utvecklande och något jag vill.

Tänk då vilken ynnest att jag får röra mig i ett sammanhang där alla får göra sin röst hörd. Där allas röster räknas. Där jag känner mig välkommen. Där jag blir inkluderad trots olikheter i ton och uttryck.

Tänk att det finns kontexter där det inte ifrågasätts vilket verktyg jag använder för att uttrycka mig. Att jag får använda ett medel jag känner mig trygg med. Det känns lyxigt.

Det är trösterikt att konstatera att det finns sammanhang i tillvaron där takhöjden är hög. Tänk om det kunde få vara så i fler sammanhang i vår värld.

Eller är det kanske redan det, bara det att det inte hörs så tydligt i bruset?

Vad gör jag då med den här goda erfarenheten? Jag hoppas så klart att jag kan förmedla den varma inkluderingen vidare till andra musikanter, gamla men kanske framför allt, unga både i folkmusiksvängen och på andra arenor.

Jag kan heller inte låta bli att fundera på hur kommer det sig att det är inom ett kulturområde jag upplevt detta? Är det för att kulturen i sig är en sammanfogande länk som gör det lätt att känna sig inkluderad? Att det inte finns någon vinnare eller förlorare? Självklart spelar det roll vem jag är som person, men jag vill också tro att det beror på att vi möts över flera gränser, gammal, ung, proffs, amatör, erfaren, oerfaren.

Ja, frågan jag fick i mitten av september har ett tydligt svar och den har också resulterat i fler frågor som tål att funderas vidare på.

Hur tänker du själv? Har du samma erfarenhet? Från vilket sammanhang i så fall? Eller har du erfarenheter av sammanhang där takhöjden borde höjas? Vad kan du i så fall göra åt det?

Text; Ingrid Ekman

Andreas, Dragspel det är livet

Här är han! Dragspelets upphovsman – Christian Friedrich Ludwig Buschmann (1805-1864). Eller kanske rättare sagt det enradiga durspelets. Från durspelets födelse år 1822 får man vänta ytterligare drygt 70 år tills även det kromatiska dragspelet ser dagens ljus. Nymodigheten för med sig nya låtar och nya sammanhang. Glädje och gamman! Övanskap uppstår emellertid med äldre tiders folklig musik här i Sverige, där en vurm för det traditionella pågår.

Ett hopp i tiden. Sten Broman. Dirigent. Musikpedagog. Med mera. Andra hälften av 1900-talet. Broman ger dragspelshatet ett ansikte. Han tyckte egentligen om dragspel – när de höll sig till förväntad repertoar. Hur högt han höll repertoaren kan anas av ett av många Bromanska citat:

”Den svenska dragspelsmusiken är den enfaldigaste uppfinning som gjorts under hela världshistorien”

Några fler belysande citat.

”Om du träffar på ett dragspel på Din väg, trampa sönder det och kasta det i svinstian, ty det är där det hör hemma” (Hugo Alfvén, 1907)

”Dragharmonikan tillintetgör hela folkets musikaliska anlag, ödelägger gehöret och drager ned den musikaliska smaken.”
(Otto Andersson, finlandssvensk folklorist)

”Dansen ej efter falska dragharmonikors skrän! Köp dem ej! Hys dem ej i edra hem! Bränn dem!” (Otto Andersson)

Dragspelet är idag ett omtyckt instrument runt om i världen. Instrumentet är en viktig del av kulturarvet i länder som Mexiko, Colombia, Brasilien, USA, Frankrike, Finland, Tyskland, Italien, Bosnien och Hercegovina. I Sverige finns dragspelaren i ett par olika subkulturer, med olika mötesplatser och olika repertoarer. I allmänhetens ögon uppträder dragspelaren ofta i grupp. Dragspelskapellen finns fortfarande även om de är långt färre än för 30-40 år sedan.

När undertecknad började röra sig i polskemusik- och dansvärlden i slutet av 1990-talet upplevdes viss misstänksamhet på en del större spelmansstämmor.

Misstänksamheten hänger nog i fortfarande och den största anledningen enligt min erfarenhet är att dragspelaren anses föra för mycket oväsen med sitt instrument. Det är givetvis korrekt. För de som spelar på det sättet. Den som däremot kan repertoaren hos exempelvis fiolspelmän och nyckelharpister, visar ödmjukhet och intresse, får alltid vara med, oavsett vilket instrument som exekveras.

Här i Närke finns det just inte många dragspelare som ägnar sig åt polskemusik. Det är en handfull. Och i Glanshammar är det ännu färre. Även historiskt är det mycket få. Nu gör det inte så mycket, det roliga är ju att spela tillsammans med olika instrumentala röster. För att inte tala om att sitta och spela själv. Många säger att det inte blir av att man spelar om man inte har någon att spela med. Det stämmer inte alls för egen del. Det finns ju så oerhört mycket intressant att upptäcka i notböcker. Här hemma finns det över 300 kilo noter varav max 20% är genomgångna. Det går utmärkt att upptäcka gamla låtar som inte spelats på hundra år vare sig man gör det själv eller tillsammans med andra likasinnade! Men glöm inte Sten Broman! ”En äkta gentleman är en man som kan spela dragspel men som väljer att avstå”.

Text Andreas Svensson

Nytt nothäfte med låtar av Bertil Zetterberg

Tio år har gått sedan spelmannen Bertil Zetterberg gick bort. För att uppmärksamma hans låtskatt har nu ett nothäfte med 23 av hans melodier tagits fram. Det är Magnus Börjesson som samlat in nedtecknade noter och redigerat dem med förhoppning om att fler ska ta del av dem. En begränsad upplaga har tryckts upp och finns att köpa.

Örebroaren Bertil Zetterberg (1929-2013) hade en bred musikalisk palett. Under unga år hade han spelat dansmusik och blivit väl förtrogen med jazz- och schlagertraditionen. Som fransklärare fanns också det stora intresset för chansen som han förädlade på eget vis på sitt dragspel.

Men Bertil spelade också nyckelharpa och blev tidigt medlem i Örebro nyckelharpsgille. Han ledde flera spelgrupper, till exempel Harpunerna, där han lärde ut både traditionella och egna låtar. När spelmanslaget Kultingarna bildades under tidigt 1990-tal var Bertil en självklar centralfigur.

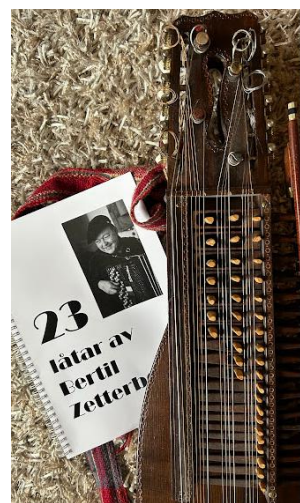
Som kompositör hämtade han inspiration ur livet självt och speglade på så sätt starkt sin personlighet. Många låtar växte fram ur egna förnimmelser; platser som betytt mycket eller människor som han uppskattat. Han skrev gärna i moll, ofta med någon klurig ackordvändning – men alltid i ett lyriskt flöde.

Vågarängsvalsen, Hyllningen, Gurka mazurka, Hambo i Söderläge och Sörgärdevals är några av låtarna som finns med i "23 låtar av Bertil Zetterberg". Häftet har tagits fram med vänligt bistånd av flera av Bertils spelkamrater. De är försedda med ackordanalys av Anders Borehed och flera har tvåstämmiga arrangemang.

Intresserad av att köpa ett häfte? Kontakta Magnus Börjesson, 073-916 99 36. Pris: 100 kronor plus eventuellt porto.

Text o Foto; Magnus Börjesson

Medlem du känner väl till att; finns ett intressant projekt som uppfyller ÖLFM's stadgar så går det att söka bidrag för genomförandet.

Kontakta Jan Anders Andersson för mera info
jananderses@telia.com

Närkelåtar har hittat hem

Inge Jonsson som härstammar från Hälsingland, men numera bor i Uppsala, har upptäckt låtar från Harge i Hammars socken i södra Närke som tidigare felaktigt varit sorterade under Härjedalen i Folkmusikkommissionens samlingar. Det gäller spelmansbok MMD-47.

När Inge letade efter melodier från Härjedalen fann han denna spelmansbok daterad till 1806-1807 och tillhörande Daniel Danielsson i Harje, Södra gården. Inge hade blivit upplivad av upptäckten – eftersom 200-åriga uppteckningar mest finns kvar söderut. Men sen började Inge att fundera. Harje, Södra gården – det finns ingen plats i Härjedalen

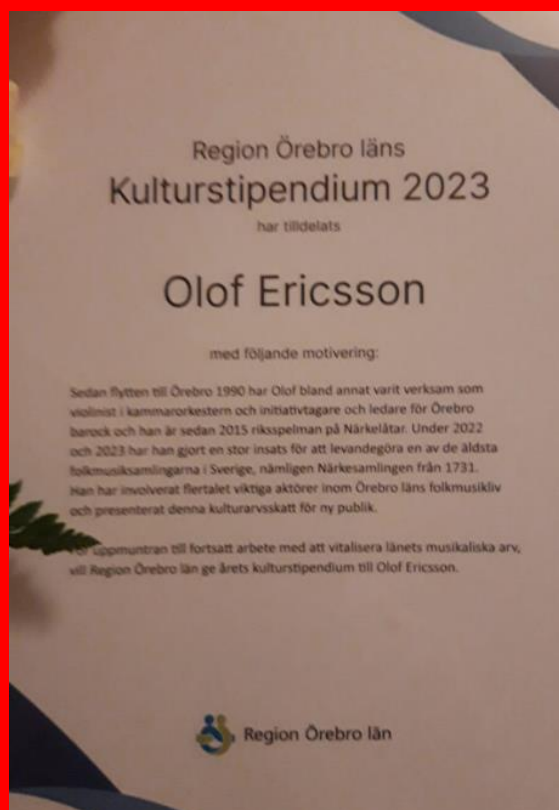
som kan beskrivas så och Daniel var verkligen inget vanligt namn i Lillhärdal som är den enda tänkbara ort att kallas Härje. (Den har troligen heller inte gjort det, men Härjeådal har förekommit). Sen letade Inge efter orter som skulle kunna likna Harje, och sökte lite i Västgötska Härja, innan han bestämde sig för att ställa frågan till en släktforskargrupp på Facebook. Inge tog också med bilden på den sida där Daniel Danielsson berättar vem som äger boken, var han bor och vem som skrivit ner noterna. Inom två minuter hade en person talat om var byn Harje ligger och hittat den första uppgiften om Daniel i Sörgården som varit ägare till denna notbok.

Nu har, efter Inge Jonssons kontakt med Svenskt Visarkiv, uppgifterna i Folkmusikkommissionens samlingar ändrats så att det nu står Daniel Danielsson, Närke, Harje, Södra gården – och Närke har fått ytterligare en spelmansbok till sin familj. Vi närkingar riktar ett stort tack till Inge Jonsson för det förnämliga detektivarbetet!

Notboken går att hitta på:
https://katalog.visarkiv.se/lib/vies/fmk/HitList.aspx?s=2_1

Text Olof Ericsson

GRATTIS Olof
till utmärkelsen
ÖLFM

Höstens händelser

Mia Marine kursen

Det blev 26 st. folkmusiker som hörsammade höstens 2 helgers kurs med ett innehåll fokuserat på att utveckla deltagarnas spelsätt mer än att lära sig låtar, några nya låtar blev det dock. Deltagarna kom ifrån Säfte i väster till Stockholm i öster från Hjo i söder till Dylta Bruk i norr.

Mia som pedagog är väldigt energigivande och skapar en väldigt bra utlärningsstämning i de kurser hon leder, så har du inte varit på en kurs med henne är det väl värt att delta i en sådan.

Helgen i september användes till väldigt många jättenyttiga saker som kroppshållning (ergonomi), stråkföring/hållning, tonbildning, "daj-stråk", rullstråk och inledande harmoniskt stämspel.

Helgen nu i november var ännu mera inriktad på fiolteknik då vi övade och slipade på detaljer i alla momenten från förra helgen.

Den hemläxa vi fick med oss jobbade vi väldigt mycket med framförallt på lördagen både med Schradieck övningarna

stråkrörelser för att ge tydliga rullstråk och dajstråk, tonbildning, dynamik, fraserings dvs. hela paketet. Det finns verkligen mycket att öva på i detta.

Axel och handledspartier blev rejält utmanade i de övningar vi gjorde.

Vi startade dagarna med rejäl uppvärmning vilket verkligen behövdes i den utmaning som axlar och handleder fick under dagarna.

Söndagen blev det mera tillämpning på det vi övat tidiga-re men nu använt i de låtar vi haft som hemläxa.

Melodierna blev dessutom utökade både med stämma och baslinje.

Slutligen spelade vi ihop arrangemanget av detta. Det lät väldigt bra när vi spelade det hela ihop, det var kul. Vi alternerade också så att vi alla spelade både melodi, baslinje och stämma.

Vi hade också en genomgång av grunderna för harmoniskt stämspel och övningar i att tillämpa ackordstoner i både att kompa och göra stämmor även i detta moment fick vi alla öva på både att kompa och göra en harmonisk stämma när några spelade melodin. Nyttigt men för mig inte helt enkelt

Det blev två härliga helger i framförallt fiolteknikens värld. Vi var alla helt begeistrade i vilken fantastisk pedagog och lärare som Mia är, det kan inte nog understrykas. Det höjdes flera röster att vi skulle hålla en uppföljande kurs med Mia under hösten 2024. Om det skulle bli så missa då inte tillfället att delta du kommer garanterat inte att ångra dig.

Kursen var ett samarbete mellan ÖLFM, Örebro Spelmanslag och Felan hoppas det blir fler sådana gemensamma aktiviteter.

Text; Göran Svärd

Höstens händelser

FINAL för konsertserien "En resa med Närkesamlingen".

Helgen 11 och 12 november skedde detta. På lördagen på Mötesplats Alfred Nobel i Karlskoga och så den allra sista konserten i serien på söndagen i Wirénsalen i Örebro konserthus.

Till finalen hade initiativtagaren och riksspelmannen Olof Ericsson engagerat Anders Norudde och Karl Magnus Jansson.

– Det var en fantastisk känsla att ta detta projekt i mål efter två år med 10 olika program, med olika grupper och på olika platser i Närke och Örebro, säger Olof Ericsson. Och så kul och bra att ha Anders Norudde med i finalen.

Anders Norudde är en multi-instrumentalist, riksspelman, stark traditionsbärare och förnyare av svensk folkmusik – välkänd av många som frontfigur i grupperna Hedningarna och Blå Bergens Borduner.

Anders spelade på konserterna svensk säckpipa, fiol, stråkarpa, moraharpa och kohorn.

– Jag är också väldigt glad över att återigen fått samarbeta med en av mina nära musikvänner – Karl Magnus Jansson, organist i S:t Nicolai kyrka och cembalist i Örebro Barock, som på den här konserten spelade tramporgel.

"En resa med Närkesamlingen" har pågått under 2022 och 2023 med konserter på olika ställen i Örebro och Närke och med olika musikerkonstellationer, där Olof Ericsson medverkat i och planerat alla konserterna. Övriga medverkande har varit Örebro Barock, Ma1-gruppen, Krakelur, Olle Linder, Johanna Zetterqvist, Karl Magnus Jansson, Göran "Freddy" Fredriksson, Lasse Fhager, Ulla Carin Libert, Alf Ekblad, Sébastien Dubé, Alvina Herbinge Rygne, och nu på sista konserten Anders Norudde och återigen Karl Magnus Jansson.

Målet har varit att låta alla låtarna i Närkesamlingen från 1731 få liv och bli spelade efter lång tids Törnrosasömn. I och med "En resa med Närkesamlingen" har alla 138 pollonesserna, menuetterna och kontradanserna i Närkesamlingen blivit spelade (och ibland sjungna) i nutid.

Det var helt fullsatt i Wirénsalen och en varm, uppsluppen stämning under konserten då bland annat pollonese 54 – S:t Staffans-pollonesen – spelades och sjöngs (med stark och välljudande publiksång i sista refrängen).

– Under den sista låten var det ett stort lyckorus över den fina responsen från publiken och att komma i mål. Nu fortsätter det roliga med att fortsätta att sprida låtarna ur Närkesamlingen. Inspelning av CD väntar.

Text	Olof Ericsson
Foto	Jenny Holmberg

Höstens händelser

Spelträff i Karlskoga

Det var länge sedan ÖLFM ordnade en spelträff i den västra delen av distriktet. Men söndag 22/10 återstartades traditionen att ha en spelträff i Karlskoga under senhöst. Vi träffades på Karlskoga Folkhögskola, Aggerud. Inbjudna var även deltagare från Värmlands och Västra Götalands Spelmansförbund.

Eftermiddag startades med allspel med låtar från de tre distrikten. Efter detta hade Anders Norudde och Ulf Karlsson en konsert med Karlskoga låtar ur Per Saxholms låtskatt.

Efter en stunds fika fortsatte eftermiddagen med låtutlärnin.

Olle Linder lärde ut låt nr 102 från notsamlingen MA 1 efter Per Andersson. Olle hade förberett med både noter och ljudfil som finns på hemsidan.

Sedan tog Anders Norudde vid och lärde ut två Karlskogalåtar. Först en låt efter Karl Ekengren, "När Jöns och Hörssjö-Lisa satt på sjöen å meta lax" och därefter en Saxholmlåt med arbetsnamnet "Metbäcken" efter Karl Nilsson. De är knepiga de där Karlskogalåtarna.

Ett häftigt jammande avslutade eftermiddagen med återträffar och spel av låtar från förr.

Det blev en mycket trivsamt spelträff för de drygt 20 spelmän som deltog.

Uppföljning planeras för nästa år

Text;

Carl-Ove Eriksson, Karlskoga

Foto;

Tomas Sönnestam, Karlskoga

Ingemar Nilsson, Örebro

Höstens händelser

Silver i Sundsvall

Torsdag den 19 oktober ställdes färdan mot Sundsvall, mitt i den färgsprakande hösten, men som bara efter ett par timmars resa skulle förvandlas till vinter. Undertecknad och spelkompisen Mats Lindström, hade nämligen för avsikt att pröva våra vingar på nästa nivå: silver, vid uppspelningarna för samspelsmedaljen, anordnad av Medelpads Folkmusikförbund. En alldeles egen privatchaufför hade vi också: Mats barndomsvän Mario, som ville dela detta "äventyr" med oss.

I år ägde uppspelningarna rum i Sundsvalls vackra stadshus från 1890. Mycket trivsamt och med goda akustiska förutsättningar. 2023 års upplaga av samspelsmedaljen fick en extra festlig inramning i och med att arrangemanget firade 60-årsjubileum. Medelpads Folkmusikförbund hade därför gjort en extra satsning på olika aktiviteter runt evenemanget, som workshops, konserter, dans och inte minst spel i olika former.

Lördagens medaljuppspelningar hade samlat det största antalet uppspelande på många år: ett 15-tal konstellationer med två eller tre spelmän per konstellation. Mycket glädjande för såväl arrangörerna, deltagande spelmän, jury och publik! Jury bestod i år (liksom år 2022) av tre synnerligen kunniga och välmeriterade folkmusiker: Emilia Amper, riksspelman och bl a världsmästare på nyckelharpa, Henning Högberg (blåsare) och Anders Olsson (fiolspelman). Mats och undertecknad var de enda nyckelharpisterna vid årets uppspelningar, vilket uppskattades extra mycket av Emilia...

God tid fanns för stämning och uppvärmning innan allvarets stund var kommen. Låtarna vi valt att spela upp med kom från våra respektive traditionsområden: en slängpolska efter organisten och fiolspelmanen Gustaf Landin (1816-1900), Möklinta (där jag har mina rötter på mödernett) och en polska efter fiolspelmanen August "Spelkungen" Andersson (1842-1938), Ljusnarsberg (Mats hemvist). Två helt olika låtar till karaktären och enligt vårt tycke, representativa för sina trakter. Att uppspelningarna sker inför publik bidrar till en mer avslappnad stämning och man blir inte så hårt fixerad vid att juryn sitter och bedömer spelet. Efter genomförd uppspelning kunde vi varva ner med att lyssna på andra deltagare. Det vara bara att konstatera att årets uppspelningar höll en mycket hög och jämn kvalitet i samtliga kategorier.

Under eftermiddagen fick varje spelmanskonstellation möjlighet till feedback av juryn. Självklart tog Mats och jag tillfället i akt och visst måste erkännas att väntan på ett samtal med jurymedlemmarna kändes olidligt lång... Väl inne i juryrummet möttes vi av idel leenden och glädjen visste inga gränser när de tillkännagav resultatet: vi hade lyckats erövra silvermedalj!!! Nu kunde vi andas ut och konstatera att hårt arbete lönar sig! All tid med övning; enskilt som i samspel, slipande på stämmor, inspelning, lyssnande och mycket, mycket analyserande av vårt spel, hade alltså burit frukt. Att sedan få höra att vi "lyft oss" och utvecklat vårt spel, både beträffande variation av stämföring och övrigt utförande av låtarna, kändes glädjande!

Det var ett par trötta, men mycket glada nyckelharpister som senare på dagen kunde koppla av med att avnjuta en fantastisk konsert med några av tidigare års guldmedaljörer. Orken räckte dock inte till mera spel, utan kvällen avslutades med enkelt firande på hotellet tillsammans med vår vän Mario. Söndag förmiddag ställdes så färdan söderut och först mot kvällen nådde vi vårt kära Bergslagen igen. För både Mats och mig, var det svårt att ta in att vi nu var silvermedaljörer... Det kommer att ta lång tid att smälta det vi lyckats med, men en sak är vi absolut säkra på båda två: vi är verkligen taggade att fortsätta utveckla vårt samspel på två nyckelharpor! Samspelsmedaljen i silver var ett mål på vägen, men för oss är det allra viktigaste att få spela tillsammans och finna glädje i den musik vi brinner för!

Text: Jeanette Lindmark Foto: Nadine Minner

TONSKALV med ÖLFM's senaste Riksspelman ger ut CD

Förutom bandets egenskrivna låtar består albumet av några välkända melodier, bland annat efter spelkvinnorna Faut Marit, Kings Selma och Maria Sohlberg som får ett nytt ljus över sig i TONSKALVS arrangemang.

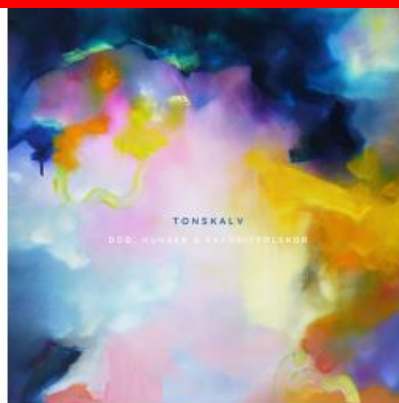
En säng, en spinnrock, en kaffepanna med brännare, sängkläder, gångkläder och en väckarklocka. Det var allt som tecknades ned på Faut Marits bouppteckning efter hennes död. Marits skulder var tre gånger större än det samlade värdet på hennes tillgångar. Polskan har överlevt hennes livslängd två gånger om.

TONSKALV – DÖD HUNGER & FAVORITPOLSKOR

Den 27 oktober 2023 släpper folkmusikgruppen TONSKALV sitt debutalbum DÖD HUNGER & FAVORITPOLSKOR. Med den unika sättningen fioler, tvärflöjt och elbas samt sång har de utvecklat ett säreget sound inom svensk folkmusik. De spelar egenskrivet och traditionellt med blicken riktad mot sina kvinnliga företrädare, vars historier de ger liv och röst.

TONSKALV är musikerna

Alice Evensen Landström – fiol, altfiol, sång
Alvina Herbing Rygne – fiol
Daniella Eriksson Dahlström – elbas
Daniela Söderlund – tvärflöjt, sång

Felans styrelse önskar DIN hjälp med att arrangera Felankvällarna under våren 2024.

Styrelsen efterlyser därför DIG som kan tänka dig att hjälpa till en eller flera kvällar med exempelvis:

- *Låsa och Låsa upp
- *Presentera programmet
- *Se till att stolarna kommer i ordning
- *Ta emot besökare i entren och sitta i kassan
- *Hjälpa till med inköp och servering av fikat under kvällen
- *Hämta kassa före kvällen och lämna tillbaka till kassören dagen efter

Vår tanke är att sätta ihop arbetslag, med fast bemanning. Det behövs c:a 4 pers i varje arbetslag. Skulle du kunna tänka dig att ställa upp för föreningen så hör av dig till oss i styrelsen.

Johan Einarsson

<tel:0722-195454>

Mail: jo.einarsson@gmail.com

Styrelsen; Johan Einarsson, Elisabeth Hellden, Lennart Hessel, Ida Blomqvist, David Gribing, Karin Olsen

I förra numret av Stämning i texten om Korrö smög det sig in ett felaktigt förnamn till den notbok som Josefina Paulsson spelade ur under notboksfrossan. Rätt namn ska vara Lars Larssons notbok, från Åkersbo, Kumla i Västmanland. Artikelskrivaren tackar Ulla Carin Libert för uppmärksammandet.

NÄSTA NUMMER AV STÄMNING

I nästa nummer; Säckpipan och bas/gitarr som folkmusik instrument

Vill du berätta om något roligt för ÖLFM's medlemmar så är ett inslag i kommande STÄMNING ett bra alternativ.

Maila ditt bidrag till; goran.svard@telia.com

MANUSSTOPP 2024-04-01

Styrelse för Örebro

Läns Folkmusikförbund

Ordförande Birgitta Linder

birgittalinder@gmail.com

Kassör Jan-Anders Andersson

jananderses@telia.com

Sekreterare Göran Svärd

goran.svard@telia.com

Ledamöter Anna Johansson, Greta Herbinger-Rygne, Ingemar Nilsson, Olof Ericsson och Pehr Falkenström

Revisorer Elisabeth Helldén och Johan Höjenberg

Framsida foton;

Julgran; från Wikipedia

Övriga foton framsida; Anders Östlund, Anna Johansson, Göran Svärd, Ingemar Nilsson, Pehr Falkenström

Stämning nr 3 Årgång 38

Medlemstidning för Örebro Läns Folkmusikförbund

Redaktionsgrupp: Birgitta Linder och Göran Svärd

Ansvarig utgivare Birgitta Linder

Kontakt för god Stämning För nr 3 svarar Göran Svärd. Medverkande i tidningen ansvarar var för sig för sina artiklar.

Medlemsavgift i ÖLFM år 2023:

Årsavgift för vuxen 230:- och medlem under 20 år 80:-

Betala till pg 384874-4 , bg 364-0968 eller med Swish 123 434 2036.

Tryck; Föreningarnas Hus Örebro

Adressändring görs till kassören eller på www.olfm.se

Nästa nummer av STÄMNING

kommer i april 2024

Äldre utgåvor av tidningen hittar du på www.olfm.se

KALENDARIUM

Trettondagsafton Svinnersta Kulturkapell	2024-01-05
Felan	2024-02-03
Felan	2024-03-02
Årsmöte ÖLFM	2024-03-23
Felan	2024-04-06
Felan	2024-05-04
Stämma i Siggebohyttan	2024-05-19